

УДК 657.21

Ю. П. Зима,
к.е.н, ст. викладач кафедри обліку і аудиту,
Дніпродзержинський державний технічний університет

ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНИМИ УСТАНОВАМИ

Досліджена система звітності установ і організацій, які повністю утримуються за рахунок державного бюджету. Сформульовані проблеми інформаційної насиченості звітності як джерела даних для управління та моніторингу.

Ключові слова: бюджетні установи, фінансова звітність, бюджетна звітність, інформація.

Investigated the system of reporting institutions and organizations that are kept by the state budget. Author formulates the problem of information reported as part of a data source for management and monitoring.

Key words: public institutions, financial reporting, budget reporting, information.

Постановка проблеми. Бюджетні установи різних рівнів та сфер діяльності є найбільшими одержувачами бюджетних ресурсів. За Бюджетним кодексом України, бюджетними установами є органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також організації, створені ними у встановленому порядку, що повністю утримуються за рахунок відповідно державного бюджету чи місцевого бюджету [1]. Під визначення бюджетної установи підпадають організації різних сфер: охорони здоров'я, освіти і науки, управління тощо. Їх чисельність є значною: так, у 2010 році тільки дошкільних навчальних закладів в Україні нараховувалося 15,6 тис, а закладів охорони здоров'я, які є бюджетними установами і повністю утримуються за рахунок державного бюджету - 2,8 тис. об'єктів. Мережа бюджетних установ охоплює всі сфери функціонування держави і включає в себе установи, різні за повнотою повноважень, кількістю працюючих тощо. Управління бюджетним сектором потребує постійного надходження інформації про стан доходів та витрат бюджетних установ, про фактичні та касові видатки, про потребу у коштах для здійснення основної діяльності тощо. Накопичення такої інформації, її обробка і узагальнення є одними із завдань обліку в бюджетних установах.

Стратегією модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007-2015 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України [4], визначено кроки щодо удосконалення регламентування бухгалтерського обліку в державному секторі. Важливим елементом побудови сучасної, ефективної системи бухгалтерського обліку в державному секторі є вдосконалення бюджетної та фінансової звітності, оскільки саме звітність є ключовим інформаційним джерелом для моніторингу діяльності бюджетних установ та управління процесами в бюджетній сфері.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам бюджетного обліку присвятили дослідження С.М. Альошин, І.А. Андрєєв, А.М. Белов, Ф.Ф. Бутинець, П.Т. Ворончук, Є.П. Дедков, З.У. Жутова, А.Г. Зверєв, Д.О. Панков, В.І. Самборський, П.Й. Атамас, Р.Т. Джого, С.Я. Зубілевич, С.В. Свірко, Н.І. Сушко, О.О. Чечуліна, І.Д. Фаріон та інші.

Мета та завдання дослідження. Мета дослідження – дослідити звітність бюджетних установ з точки зору спроможності задовольнити потреби моніторингу та управління їх діяльністю. Завдання: 1) дослідити склад та порядок складання звітності бюджетних установ; 2) проаналізувати інформаційне значення показників звітності для моніторингу, аналізу та управління; 4) сформулювати пропозиції щодо усунення недоліків у порядку складання та подання звітності бюджетними установами.

Результати досліджень. Основним джерелом інформації щодо діяльності бюджетних установ є звітність. Згідно ст.58 Бюджетного кодексу України, звітність про виконання Державного бюджету України, в тому числі й виконання кошторисів бюджетних установ, включає фінансову та бюджетну звітність.

За Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" *фінансова звітність* - бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період. До фінансової звітності бюджетних установ та розпорядників бюджетних коштів належить "Баланс" (форма № 1); "Звіт про результати фінансової діяльності" (форма № 9д, № 9м); "Звіт про рух грошових коштів".

Основним фінансовим звітом бюджетної установи є Баланс (рис. 1). У річній фінансовій звітності розділи "Витрати" Активу та "Доходи" Пасиву не заповнюються у зв'язку з тим, що усі фактичні видатки і витрати розпорядників бюджетних коштів, проведені у звітному році, а також отримані доходи в кінці звітного року списуються на результат виконання кошторису за звітний рік.

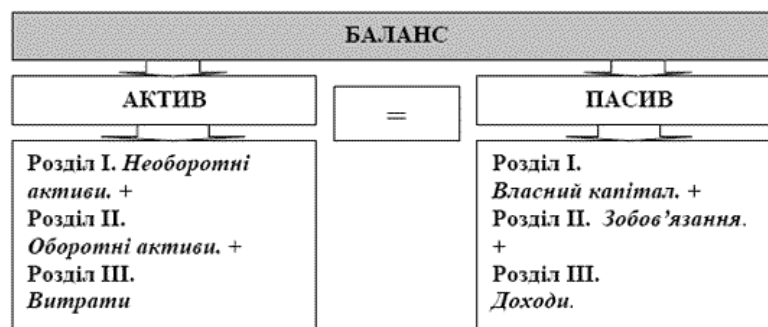

Рис.1. Схема Балансу (квартального) бюджетної установи.

Для бюджетних установ Баланс, як джерело інформації про стан та результати діяльності, не несе повної інформаційної насиченості для аналізу і управління, яку ця форма

звітності має для комерційних структур. Пояснюється це в першу чергу тим, що для бюджетних установ першочерговим завданням є не досягнення фінансової результативності, а належне виконання своїх функцій у межах встановленого кошторису витрат, дотримання цільового призначення наданих державою коштів та раціональне їх використання. Тому ключовою залишається бюджетна звітність.

Бюджетна звітність відображає стан виконання бюджету, містить інформацію в розрізі бюджетної класифікації [1].

Для аналізу бюджетну звітність доцільно згрупувати (рис.2).

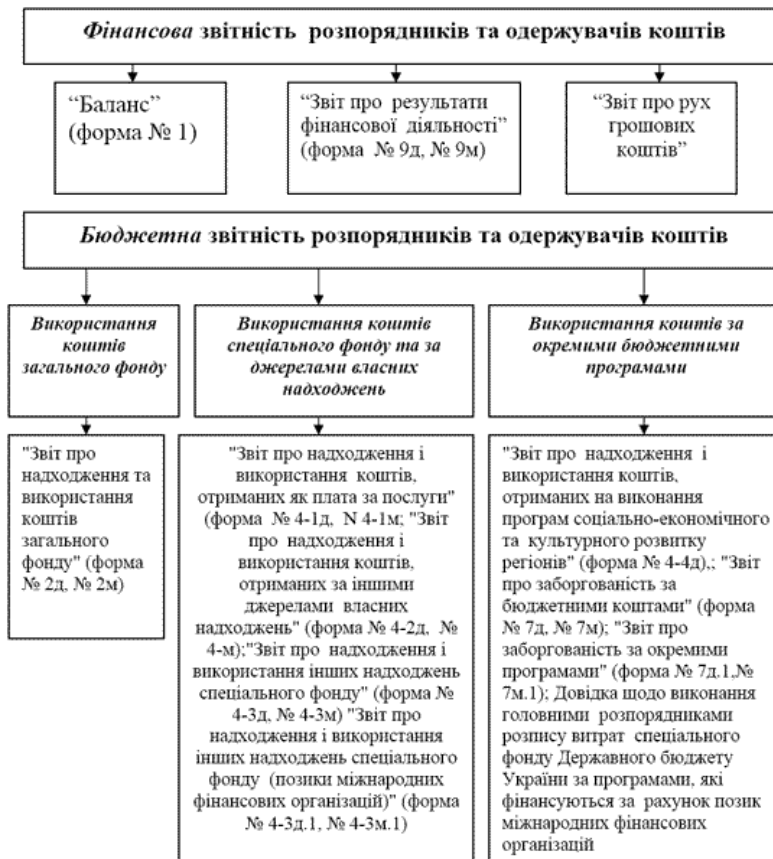

Рис.2. Склад звітності розпорядників та одержувачів бюджетних коштів

Джерело: узагальнено автором за [3].

Фінансова та бюджетна звітність повинна містити інформацію про всі проведені господарські операції, які відображені в бухгалтерському обліку. На перший погляд здається очевидним те, що фінансова звітність за своїм складом є значно простішою, ніж бюджетна. Однак, слід відмітити, що основні форми фінансової звітності бюджетних установ доповнюють 14 форм додаткових звітів, реєстрів та довідок, що розкривають елементи фінансової звітності.

Зокрема, за такими напрямками: залишки коштів загального та спеціального фонду на рахунках, рух необоротних активів, матеріалів та продуктів харчування, стан та причини виникнення простроченої дебіторської та кредиторської заборгованості, дані про штрафи контролюючих органів, нестачі та крадіжки коштів та матеріальних цінностей.

Загальна кількість фінансової звітності, які підлягають поданню бюджетними установами, складає 17 форм. До загальної кількості звітів бюджетних установ необхідно додати ще 6 довідок, які додатково розкривають зміст бюджетної звітності. Таким чином, законодавством передбачено складання і подання в обов'язковому порядку більше тридцяти звітів про стан та результати діяльності бюджетних установ.

При цьому, доречно звернути увагу на багаторазове повторення показників у формах: доходи загального та спеціального фондів; обсяги надходження і видатків на рахунках казначейства та банківських рахунках та інші показники розкриваються у фінансовій звітності, так і деталізуються у бюджетній звітності. Поряд з багаторазовим дублюванням інформації щодо одних показників, має місце недостатнє розкриття інших: стан фондів у необоротних активах та малоцінних швидкозношуваних предметів, стан довгострокових та короткострокових зобов'язань, заборгованість із заробітної плати.

Важливим джерелом інформації для моніторингу стану фінансової дисципліни в бюджетній установі є Пояснювальна записка, що розкриває окремі елементи фінансової та бюджетної звітності, зокрема: динаміку дебіторської та кредиторської заборгованості, у тому числі простроченої; причини виникнення простроченої дебіторської та кредиторської заборгованості; причини наявності незареєстрованих в органах Державного казначейства України фінансових зобов'язань; причини виникнення простроченої кредиторської заборгованості; причини взяття зобов'язань без відповідних бюджетних асигнувань; дані щодо порушення бюджетного законодавства, зафіксованого органами Державної казначейської служби; інвентаризаційні різниці та їх урегулювання. Головні розпорядники коштів державного або місцевих бюджетів можуть установлювати для розпорядників та одержувачів бюджетних коштів, що належать до сфери їх управління, додаткові довідки до пояснювальної записки та отримувати від них додаткову інформацію. Форми звітності і пояснювальні записки підписуються керівниками і головними бухгалтерами. Без таких підписів фінансова та бюджетна звітність вважається недійсною.

Подання фінансової та бюджетної звітності супроводжується листом, в якому зазначаються перелік форм фінансової та бюджетної звітності, що подаються, та їх обсяг (кількість аркушів за кожною формою).

Зазначимо, що дані фінансової та бюджетної звітності розпорядників та одержувачів бюджетних коштів перевіряються в частині відповідності аналогічним даним, відображеним у бухгалтерському обліку органів Державної казначейської служби України. Це пов'язано з тим, що дані бухгалтерського обліку органів казначейства України за операціями з обслуговування кошторисів, що формуються в інформаційній системі казначейської служби, вважаються остаточними.

Усі примірники фінансової та бюджетної звітності розпорядників та одержувачів бюджетних коштів до подачі розпорядникам бюджетних коштів вищого рівня або іншим користувачам повинні бути перевірені і завізовані відповідним органом Державної казначейської служби України, засвідчені підписом, печаткою або штампом на кожній сторінці всіх форм фінансової та бюджетної звітності і форм щодо розкриття елементів фінансової та бюджетної звітності.

Досліджуючи формування та подання звітності бюджетними установами не оминати питання нормативного регулювання обліку в бюджетній сфері, оскільки з 1 січня 2013 року в державному секторі почнуть діяти нові П(С)БО. Частина цих положень вже затверджені Міністерством фінансів. Зокрема, це такі: 101 "Подання фінансової звітності", 102 "Консолідована фінансова звітність", 103 "Фінансова звітність за сегментами", 121 "Основні засоби", 122 "Нематеріальні активи", 123 "Запаси", 124 "Доходи", 125 "Зміни облікових оцінок та виправлення помилок", 126 "Оренда", 127 "Зменшення корисності активів", 128

"Забезпечення, непередбачені зобов'язання та непередбачені активи", 129 "Інвестиційна нерухомість".

Актуальність передбачених змін не викликає сумнівів, оскільки необхідність удосконалення системи регламентування обліку в державному секторі назріла давно. Існуюча система регламентації обліку в державному секторі характеризується відсутністю системних документів щодо обліку доходів та витрат бюджетних установ, невідповідністю законодавства міжнародним стандартам, дією значної кількості інструкцій, роз'яснювальних листів тощо.

Важливими кроками, що забезпечать формування цілісної системи регламентації обліку в бюджетних установах є: прийняття П(С)БО, що регламентує облік витрат бюджетних установ, як єдиного системного документу; удосконалення нормативно-методичного забезпечення калькулювання вартості послуг та обліку власних надходжень бюджетних установ, оновлення переліку таких послуг для кожної сфери та конкретизація їх цільового використання. В контексті реформування нормативного забезпечення бухгалтерського обліку в державному секторі та запровадження нових П(С)БО в державному секторі доречним є запровадження П(С)БО, що врегульовують порядок складання звітності бюджетними установами.

Висновки. Досліджуючи звітність бюджетних установ як джерело інформації для моніторингу діяльності бюджетних установ, можна зробити висновки про наступне:

- система звітності бюджетних установ потребує оптимізації у частині кількості необхідних до подання в органи казначейства форм;
- у зв'язку з тим, що бюджетні установи подають майже тридцять звітів, більша частина показників у них дублюються, що свідчить про неефективність інформаційного насичення фінансової та бюджетної звітності. Водночас, такі важливі показники діяльності як заборгованість перед працівниками, кредиторська заборгованість за роботи і послуги та інші залишаються недостатньо розкритими.
- нормативно-методичне забезпечення формування, порядку подання звітності бюджетними установами потребує конкретизації та приведення у відповідність до міжнародної практики обліку в державному секторі.

Перспективою подальших досліджень є розробка пропозицій щодо методичного забезпечення калькулювання послуг та обліку власних надходжень бюджетних установ за сферами діяльності.

Література:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2456-17>
2. Державна казначейська служба України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://treasury.gov.ua/main/uk/publish/article/153868>
3. Наказ Міністерства фінансів та Державного казначейства України від 05.01.2011 № 2 "Про затвердження Порядку складання фінансової та бюджетної звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів" [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0144-11>
4. Стратегія модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі на 2007—2015 роки: затв. постановою КМ України від 16 січня 2007 р. №34 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=83759&cat_id=83023

Стаття надійшла до редакції 16.01.2012 р.

ТОВ "ДКС Центр"